

ВІДГУК

*офіційного опонента, доктора медичних наук, доцента кафедри
внутрішньої медицини №2 та медсестринства
Івано-Франківського національного медичного університету МОЗ України
Нестерак Роксолани Вікторівни
на дисертацію Марараш Галини Григорівни на тему:
«Роль професійних компетенцій медичної сестри у профілактиці
артеріальної гіпертензії» подану до захисту в спеціалізовану вчену раду ДФ
76.600.023 Буковинського державного медичного університету МОЗ України,
що утворена Наказом МОН України № 965 від 03.09.2021 року для розгляду
та проведення разового захисту дисертації
на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань «Охорона здоров'я»
за спеціальністю «223 Медсестринство»*

Актуальність теми дослідження. Артеріальна гіпертензія – найбільш поширена недуга з-поміж усіх серцево-судинних захворювань, на яку страждає близько 31% усіх людей на планеті. Результати епідеміологічних досліджень свідчать, що поширеність такого захворювання переважно зумовлене рівнем модифікованих і немодифікованих факторів ризику.

Підвищення поінформованості пацієнтів щодо дотримання засад здорового способу життя і корекція виявлених факторів ризику є обов'язковими складовими сучасних клінічних настанов з лікування та профілактики серцево-судинних захворювань. Такий підхід, за даними ВООЗ, є універсальною «вакциною» проти артеріальної гіпертензії, а застосування перелічених заходів сприяє зменшенню її нових випадків на 50%. Важливим є усвідомлення пацієнтами необхідності виконання профілактичних заходів та лікування. Тому інформовані пацієнти, які беруть участь та мають активну роль, будуть більш ефективно взаємодіяти з медичними працівниками, намагаючись виконати завдання, яке покращує їх здоров'я.

У процесі реформування системи охорони здоров'я переглядають роль середнього медичного персоналу щодо збільшення самостійності та

розширення професійних компетенцій. Професійно підготовлені медичні сестри стають важливим ресурсом у профілактиці захворювань. Адже перебіг більшості хронічних захворювань можна певною мірою контролювати і запобігати ускладненням, продовжити життя хворих і підвищити його якість. Тому значення роботи медичної сестри в цьому аспекті важко переоцінити. Однак вони також повинні бути мотивовані до вивчення питань профілактики, розуміти важливість і необхідність такої підготовки, вірити в її ефективність.

Зв'язок теми дисертації з державними та галузевими науковими програмами. Дисертаційна робота є фрагментом планових науково-дослідних робіт кафедри догляду за хворими та вищої медсестринської освіти Буковинського державного медичного університету: «Фактори ризику прогресування есенційної гіпертензії та метаболічного синдрому за комплексної оцінки гемодинаміки, функціональної активності нирок, циркадіанної структури артеріального тиску в обґрунтуванні антигіпертензивної терапії» (№ державної реєстрації 0116U002935) та «Інтегральна оцінка серцево-судинної системи, функціональної активності нирок та печінки у хворих з артеріальними гіпертензіями та метаболічним синдромом» (№ державної реєстрації 0121U110024). Здобувач є співвиконавцем зазначених науково-дослідних робіт.

Ступінь обґрунтованості та достовірності положень, висновків і рекомендацій. Наукові положення та висновки, сформульовані в дисертації, є достовірними, оскільки базуються на достатньому фактичному матеріалі. Методи дослідження, застосовані автором, статистична обробка отриманих даних цілком відповідають меті та завданням дослідження. Це дозволило автору отримати взаємодоповнюючі факти і дати їм оцінку. Висновки дисертаційної роботи відображають суть виконання поставлених завдань і досягнень основної мети дослідження.

Новизна дослідження та одержаних результатів. Наукова новизна дисертаційної роботи полягає в дослідженні питання участі та рівня професійних компетенцій медичної сестри у профілактиці артеріальної гіпертензії, зокрема, визначення рівня поінформованості пацієнтів про захворювання, виявлення

факторів ризику та медико-соціальних факторів і показників якості життя у хворих з артеріальною гіпертензією. Виявлено у пацієнтів з артеріальною гіпертензією низький рівень поінформованості про своє захворювання, недостатнє володіння навиками вимірювання артеріального тиску, підрахунку пульсу, неналежне відношення до немедикаментозних та медикаментозних методів лікування, зростання кількості модифікованих факторів ризику і зниження якості життя; уточнені ролі професійних компетенцій медичної сестри для виконання її професійних обов'язків та для участі у профілактиці артеріальної гіпертензії. Досліджені рівня сформованості комунікативних, особистісно-поведінкових та мотиваційних компетенцій медичної сестри, яка бере участь у профілактиці артеріальної гіпертензії. Встановлено, що рівень комунікабельності, рівень емпатійності, рівень оптимізму, невпевненість у собі як у професіоналові є найбільш релевантними у контексті здійснення завдань профілактики артеріальної гіпертензії. Розроблено модель факторів професійно-особистісних компетенцій медичної сестри; запропоновані Програмно-цільовий проект як керівництво для медичних сестер на основі розроблених: Моделі факторів професійно-особистісних компетенцій медичної сестри; навчальної дисципліни «Тренінг комунікативної компетентності медичних сестер», для студентів 2 курсу, спеціальності Медсестринство; «Тренінгу професійних компетенцій медичної сестри» для медичних сестер; навчальної програми з профілактики артеріальної гіпертензії.

Досліджено ефективність тренінгу професійних компетенцій медичної сестри та виявлено підвищення рівня комунікабельності, комунікативної культури, емпатійних здібностей, ставлення до себе як до професіонала у процесі самоповаги, саморозуміння і впевненості у собі та підвищення рівня навичок подолання психологічних бар'єрів у спілкуванні. Розроблено навчальну програму з профілактики артеріальної гіпертензії та проведено навчання пацієнтів. Виявлено підвищення рівня поінформованості про захворювання, можливі ускладнення, фактори ризику, оволодіння навичками вимірювання артеріального тиску, підрахунку пульсу та ведення щоденника

самоконтролю, а також підвищення рівня мотивації та прихильності до лікування.

Повнота викладу наукових положень в опублікованих автором працях. За матеріалами дисертаційної роботи опубліковано 19 наукових праць, з них 6 статей – у фахових вітчизняних виданнях, 1 – в іноземних бази Web of Science, 12 робіт – у матеріалах конференцій, конгресу.

У них знайшли відображення всі основні положення дисертаційної роботи. Матеріали дисертації були оприлюднені й обговорені на достатній кількості наукових форумів.

Теоретичне та практичне значення результатів досліджень. Показано, що процес формування професійних компетенцій медичних сестер виконує ціннісно-орієнтаційну, регулятивну, прогностичну функції. Наголошено, що цілісність процесу формування професійних компетенцій медичних сестер з питань профілактичних заходів артеріальної гіпертензії має забезпечуватися взаємозв'язком і взаємозалежністю зазначених компонентів.

Практичне значення полягає в безперервності професійного розвитку і оптимізації рівня знань та вмінь медичних сестер, які беруть участь у заходах з профілактики артеріальної гіпертензії, необхідності систематично проводити Тренінг професійних компетенцій медичної сестри, що сприятиме підвищенню рівня професійних компетенцій, формуванню навичок в проведенні заходів з профілактики і покращенню здоров'я пацієнтів. Для ефективної профілактики артеріальної гіпертензії медичним сестрам слід використовувати Навчальну програму з профілактики, що сприятиме формуванню у пацієнтів нових психологічних установок, які ведуть до зміни поведінки, стилю і способу життя, відмови від шкідливих звичок, засвоєнню навичок вимірювання і самоконтролю артеріального тиску, мотивації для забезпечення безперервного терапевтичного процесу, стабілізації захворювання, наданню допомоги при різких коливаннях артеріального тиску, підвищенню прихильності до лікування та покращенню якості життя.

Огляд результатів та висновків дисертації, аналіз дисертації за розділами. Робота викладена сучасною українською мовою на 262 сторінках

машинописного тексту, із них 172 сторінки основного тексту, складається зі вступу, огляду літератури, опису матеріалів і методів досліджень, трьох розділів власних досліджень, аналізу та узагальнення одержаних результатів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел та 34 додатків. Дисертація ілюстрована 14 таблицями та 39 рисунками.

У вступі досить переконливо розкрито актуальність проблеми дослідження, визначено його об'єкт, предмет та мету, сформульовано завдання, охарактеризовано методи, розкрито наукову новизну результатів дослідження, їх практичне значення, викладено дані щодо апробації результатів дисертаційної роботи. У першому розділі наведено результати аналітичного огляду наукової літератури щодо ролі медичних сестер у вирішенні значимих завдань. Важливою є розробка, впровадження та оцінка ефективності професійних компетенцій медичних сестер для профілактики АГ шляхом навчання пацієнтів з використанням сестринських технологій. Вирішення цих питань потребувало комплексного наукового дослідження.

У другому розділі «Матеріали і методи дослідження» представлено дизайн дослідження. В розділі представлено інформаційну базу та обсяги дослідження кожного етапу, детально описано методологію та методи. Представлена методологія та обсяги дослідження забезпечують отримання достовірних та репрезентативних результатів.

У третьому розділі «Результати емпіричного дослідження професійних компетенцій медичних сестер» описано результати емпіричного дослідження професійно-особистісних компетенцій медичних сестер, рівень комунікабельності, рівень емпатійності, рівень оптимізму, невпевненість у собі як у професіоналові як найбільш релевантні у контексті здійснення МС завдань профілактики АГ. Зазначені компетенції виявилися основою для навчання пацієнтів способам підтримки здоров'я, попередження розвитку АГ, для академічної підготовки та постійного професійного розвитку.

У четвертому розділі «Поінформованість пацієнтів та фактори ризику розвитку артеріальної гіпертензії» представлено аналіз щодо рівня поінформованості у пацієнтів про своє захворювання, володіння навиками

вимірювання АТ, підрахунку пульсу, відношення до немедикаментозних та медикаментозних методів лікування.

У п'ятому розділі «Формування професійних компетенцій медичної сестри для організації заходів профілактики артеріальної гіпертензії та оцінка ефективності навчальної програми» розкрито питання про проведене дослідження, яке дозволило науково обґрунтувати і розробити модель розвитку професійно-особистісних компетенцій МС. Отримані результати дослідження готовності сестринського персоналу до організації та проведення навчання покладено в основу розробки Програмно-цільового проекту навчання МС в напрямку профілактики та лікування хворих з АГ.

У шостому розділі «Аналіз і узагальнення результатів дослідження» дисертантка узагальнює результати проведеного дослідження, критично оцінює існуючі відомості літератури та підкреслює власні нові результати виконаного наукового дослідження.

У шести висновках дисертаційної роботи Марараш Г.Г. здійснено послідовний, логічний і чіткий виклад отриманих результатів дослідження, які відповідають меті та конкретним завданням, поставленим і сформульованим у вступі.

Список літератури містить 259 джерел, з яких кирилицею 128, латиницею 131, оформлений згідно сучасних вимог.

Дотримання принципів академічної доброчесності. Відповідною комісією Буковинського державного медичного університету проведено первинну експертизу на наявність плагіату та порушень академічної доброчесності в дисертаційній роботі Марараш Г.Г. на тему "Роль професійних компетенцій медичної сестри в профілактиці артеріальної гіпертензії". Перевірка засвідчила унікальність (оригінальність) текстових даних у поданій роботі (97%), що дозволяє стверджувати відсутність порушень академічного плагіату, самоплагіату, фальсифікацій не виявлено. Дисертаційна робота має важливе наукове та практичне значення для медицини.

Недоліки дисертації щодо їх змісту оформлення. В ході рецензування дисертації виявлені стилістичні і граматичні помилки та зауваження стосовно

інформативності окремих таблиць. Автором вони були враховані і виправлені, тому принципових зауважень щодо змісту та оформлення дисертаційної роботи немає. Загалом робота справляє гарне враження: актуальна, адекватно поставлені мета та завдання, вдало підібрані методики дослідження, змістовний вигляд результатів дослідження, вагома новизна роботи, що є свідченням зрілості автора як перспективного науковця.

При детальному ознайомленні із змістом роботи виникло кілька запитань, на які, в порядку дискусії, було б бажано отримати відповіді:

1. Чи можливе застосування розробленої Вами навчальної програми з профілактики артеріальної гіпертензії та навчання пацієнтів в умовах пандемії?
2. Чи є необхідність у повторних навчаннях для пацієнтів та участі у тренінгах медичних сестер?
3. Яким чином на Вашу думку можна підвищити прихильність пацієнтів до участі у навчанні та виконанні відповідних рекомендацій?

Рекомендації щодо використання результатів дисертаційного дослідження в практиці. Дані проведеного наукового дослідження розширюють і поглиблюють наші знання про теоретичне узагальнення результатів комплексного емпіричного дослідження професійних компетенцій медичної сестри й поінформованості пацієнтів з артеріальною гіпертензією та факторів ризику розвитку й нове практичне вирішення актуального наукового завдання в медсестринстві – покращення профілактики артеріальної гіпертензії з урахуванням сформованих професійних компетенцій медичної сестри.

Висновок щодо відповідності дисертації вимогам, які висуваються до наукового ступеня доктора філософії. На підставі вище зазначеного вважаю, що дисертаційна робота Марараш Галини Григорівна виконана самостійно і є завершеною кваліфікаційною науковою працею, що містить теоретичне узагальнення і вирішення актуального наукового завдання в галузі медичних наук – медсестринство, яке полягає у розробці методики підвищення ефективності вторинної профілактики та прогресування артеріальної гіпертензії шляхом виявлення рівня поінформованості пацієнтів та факторів ризику недуги

і впровадження організаційних заходів на рівні медичних сестер і пацієнтів з урахуванням професійних компетенцій медичної сестри.

За актуальністю, науковою новизною одержаних результатів, методичним рівнем, теоретичним і практичним значенням, обсягом виконаних досліджень дисертаційна робота відповідає вимогам п.10, 11 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 167 від 06.03.2019 року щодо дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 223 «Медсестринство», а її автор Марараш Галина Григорівна заслуговує присудження наукового ступеня доктор філософії.

Доцент кафедри внутрішньої
медицини №2 та медсестринства
Івано-Франківського національного
медичного університету МОЗ України,
доктор медичних наук, доцент

Роксолана НЕСТЕРАК

